

УДК 347.759(477)

В. СПІЖОВ, викладач кафедри цивільного права та процесу
Херсонського юридичного інституту
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ)

***Анотація.** Щодо предмета договору банківського вкладу (депозиту) та визначення власника предмета цього договору в момент перебування грошей в банку.*

На сучасному етапі розвитку України та вдосконалення цивільного законодавства договір банківського вкладу (депозиту) видозмінюється під впливом новітніх банківських технологій. Зараз у період стабільності економіки вкладники активно почали вносити грошові суми (депозитні вклади) в банки. У зв'язку з цим, надзвичайно важливо на законодавчому рівні закріпити, хто є власником грошової суми (вкладу) за договором банківського вкладу (депозиту) на момент перебування його в банку.

Аналіз наукових робіт цивілістичного спрямування таких авторів, як І.А. Безклубий [1], М.І. Брагінський, ВВ. Вітрянський [2], Е.С. Демушкіна [3], Л.Г. Єфімова [4], Л.А. Лунц [5], Д.А. Медведев [6], Л.А. Новоселова [7], О.П. Подцерковний [8], дозволяє зробити висновок, що право власності на предмет договору банківського вкладу (депозиту) не є до кінця вивченим цивільно-правовим інститутом.

До проблемних питань перш за все слід віднести таке – що саме виступає предметом договору банківського вкладу депозиту. Тому що це уточнення є вихідним питанням, з якого має починатися правова регламентація відносин власності. У даному питанні потребують уточнення, що є об'єктом та предметом договору банківського вкладу (депозиту), які впливають на зміст та специфіку відносин банку та вкладника. Тож дослідити різні точки зору вчених та встановити власника на предмет договору банківського вкладу (депозиту) в момент перебування його в банківській установі і є метою дослідження.

Предмет договору банківського вкладу (депозиту), безумовно, є одним із елементів його юридичної конструкції хоча б тому, що абстрактних відносин не буває, вони завжди виникають по відношенню до об'єктів, види яких вказані у ст. 177 ЦК України.

Аксіоматично, що цивільно-правовий договір банківського вкладу (депозиту) виникає з приводу передачі вкладником грошової суми (вкладу) банку в національній грошовій одиниці чи у валюті.

Правова природа грошей як предмета договору банківського вкладу (депозиту) ні в законодавстві, ні в юридичній літературі досі чітко не визначена, що багато в чому пояснює відповідні суперечності та непослідовність в регулюванні досліджуваних відносин. Для вирішення цього питання необхідно розглянути розвиток та підходи до поняття “гроші”, які вироблені наукою. Безумовно, що гроші за час своєї еволюції пройшли дуже довгий шлях від реальних цінностей (тварини, шерсть, прикраси) до безготівкових (електронних) і продовжують модифікуватись у електронній формі.

Гроші з'являлися у процесі самого обміну на певному шаблі розвитку в усіх народів. Тобто обмін як такий, без жодного порозуміння чи угоди між людьми, викликав народження грошей. У процесі обміну на певних територіях починали виокремлюватися такі товари, які для кожного народу в певний час були придатні для того, щоби стати грішми.

Так, у народів, що жили, наприклад, із полювання, грішми, природна річ, ставали шкіри й хутра; з вирощування худоби – різноманітна худоба; у хліборобських народів – хліборобські продукти (пшениця, рис, овес і т. д.). Мало є таких речей, які десь не ставали б за гроші. У Новій Гвінеї як гроші використовували рабів, у Норвегії – сушену рибу, в Ефіопії – сіль. У Центральній Африці за гроші були різні тканини. У народів, які перебували на нижчому щаблі розвитку, грішми часто було намисто [9, с. 8].

Успіх людства в обробці металів привів до появи металевих грошей. Нарешті загальним еквівалентом стали дорогоцінні метали: золото та срібло, які з часом прийняли вигляд монет. Металева грошова одиниця панувала у світі доти, поки не з’явилися більш зручні паперові гроші [10, с. 6]. Так, Е. Демушкіна зазначає, що на певному етапі розвитку суспільства відбулася заміна реального золота на знаки вартості (паперові гроші, металічні монети), тобто матеріальними символами, що можна розглядати як відповідну юридичну фікцію [11, с.68-69].

Паперові гроші виникли і спочатку функціонували як знаки, які виступали заміниками металевих грошей срібних і золотих монет. Ці монети дуже довгий час називалися повноцінними грошима. Таким чином, ми бачимо, що паперові гроші виникли як заміники срібних і золотих монет. Паперові гроші, які стали “повноцінними грошима”, втратили свою самостійну вартість, але паралельно представляли вартість тієї кількості золота, знаками якої вони слугували [12, с. 26]. Можна сказати, що відбулась передача функції грошей від золота до паперових грошей, але паперові гроші тільки тоді можуть бути представниками золота чи срібла, коли це санкціоновано законом. Без такої легалізації гроші не мали б платіжної сили та були папірцями. В свою чергу при радянській владі в обігу були радянські банківські білети, на яких було написано, що вони забезпечуються золотом, коштовними металами й іншими активами Державного банку. Тому радянська держава на банківському білеті указувала, що даний грошовий знак є представником золота, яке знаходиться в сейфах Державного банку.

Це означає, що несанкціоновані законом предмети, що навіть містять більшість економічних властивостей грошей (як, наприклад, злитки золота), близькі за характеристиками до юридичного значення грошей, все ж ніколи не набудуть юридичних властивостей грошей, не зможуть бути використаними у грошових зобов’язаннях із притаманним останнім особливим правовим режимом [8, с. 144]. Отже, паперові гроші – це грошові знаки, які замінили в обігу золото та срібло. Вони впроваджені в обіг державою для покриття певних витрат та мають встановлений нею курс. Тому їх реальна вартість не може бути більше вартості золота. Надмірний випуск (емісія) паперових грошей може викликати інфляцію.

В теперішній момент світ вступає в новий етап монетарної історії – еру електронних грошей – різновид депозитних грошей, рух яких фіксується у формі запису в пам’яті комп’ютера. Розширення застосування таких грошей викликана рядом їх переваг. По-перше, немає затрат на друкування грошових знаків. По-друге, не витрачають багато часу на їх пересилку. По-третє, немає витрат на перерахунок, охорону. Дуже велике значення має неможливість викрадення електронних грошей.

Сьогодні ми повинні визнати, що винахід грошей – значна заслуга людського розуму. Тому, що вони є одним із основних елементів буденного життя суспільства.

Так, ст. 192 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), яка має назву “Гроші (грошові кошти)” визначає, що законним платіжним засобом, обов’язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня [13]. Поняття “гривня” використовується в тому ж значенні, що й у ст. 99 Конституції

України, тобто як найменування грошової одиниці, у якій повинна бути виражена сума грошового зобов'язання. [14].

Грошима (грошовими коштами) є нормативно визначені та виражені у емітованих в обіг паперових і металевих знаках або у безготівковій формі умовні вартості одиниці (гривні, копійки чи відповідні одиниці іноземної валюти, наприклад, долари і центи), які мають забезпечений на законодавчому рівні примусовий курс, що полягає в обов'язковості їх прийняття за відповідною номінальною вартістю речей, робіт, послуг, інших матеріальних та нематеріальних благ, а також втрат (майнової та немайнової шкоди, збитків тощо), визнаються у цивільному обороті законним платіжним та кредитним засобом і забезпечують здійснення всіх видів платежів та розрахунків у цивільному обороті, виконуючи функції загального еквівалента, обігу і нагромадження [15, с. 177].

Підкреслимо, що законодавець закріпив за гривнею як предметом матеріального світу властивість бути грошима як законним засобом платежу.

Разом із тим, слід зазначити, що законодавство України не містить однозначного розуміння поняття “гроші (грошові кошти)” Так, згідно із Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств” під коштами розуміють гривню або іноземну валюту [16]. Відповідно до Постанови Національного банку України “Про затвердження Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах України” від 14.02.2007 р. № 45 [17] під коштами слід розуміти гроші в національній або іноземній валюті чи їх еквівалент. А згідно із Постановою Національного банку “Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України” від. 10.08.2005 р. № 281 [18] під коштами клієнта слід розуміти гроші в національній або іноземній валюті чи їх еквіваленти, що обліковуються на поточних (у тому числі рахунках за спеціальним режимом їх використання) та вкладних (депозитних) рахунках. Відповідно до постанови Національного банку “Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті” від 21.01.2004 р. № 22 [19] грошові кошти – це грошова одиниця України, яка виконує функцію засобу платежу та обліковується на рахунках у банках.

Таким чином, треба зазначити, що використання законодавцем нарівні поняття “гроші” та “грошові кошти” носить суто філологічний, а не юридичний характер. Правове відображення цього поняття становить інтерес, оскільки дозволяє краще та ширше зрозуміти механізм формування правової “оболонки” об'єктивного поняття коштів як предмета договору банківського вкладу (депозиту).

Однією із причин спору, що складає предмет договору банківського вкладу (депозиту), є, на наш погляд, відсутність єдиного розуміння об'єкта цивільних правовідносин. Під об'єктом розуміють суспільні відносини, що підлягають регулюванню [20, с. 64], те, з приводу чого суб'єкти вступають у правовідносини [21, с. 4], предмети матеріального та духовного світу [22, с. 301, 392], поведінку суб'єктів правовідносин [23, с. 78-84], результати дій [24, с. 56-58], зрештою, волю та свідомість [25, с. 108] тощо.

Так Н.Д. Єгоров вважає, що тільки дії суб'єктів цивільних правовідносин, які направлені на матеріальні і нематеріальні цінності, можуть виступати в якості об'єкта цивільних правовідносин. [26, с. 79]. В.А. Тархов об'єктом правовідносин називає благо, з приводу чого суб'єкти вступають у правовідносини та на що направлені правовідносини [27, с. 111]. Такої ж самої позиції дотримуються С.П. Гришаєв [28, с. 50] та С.Т. Максименко [29, с. 42-43].

Другою причиною відсутності єдиної думки про те, що розуміти під предметом договору банківського вкладу (депозиту), є те, що в науці одні вчені не розділяють поняття “об’єкт договору” і “предмет договору” [6, с. 456], а інші – проводять розподіл між ними [29, с. 42-43]. На нашу думку, треба чітко розмежовувати предмет та об’єкт договору банківського вкладу (депозиту).

Предмет договору – це те, стосовно чого укладається договір. Умови про предмет повинні дати відповіді на питання: що і скільки [30, с. 315]. Договір банківського вкладу укладається з метою передачі банку відповідної грошової суми за умовою, що банк, користуючись грошима, нарахує відповідний процент на вкладені кошти та поверне їх вкладнику. А саме, в тих випадках, коли дії боржників спрямовані на передачу речей, ці речі називаються предметом договору [29, с. 43]. Тому, робить висновок Д.А. Медведєв, предметом договору банківського вкладу є грошова сума, яка знаходиться на депозиті клієнта [6, с. 456].

А.М. Ерделевський уточнив, що предметом договору банківського вкладу є грошова сума (вклад), яка може бути виражена в рублях чи іноземній валюті [31, с.15]. По суті йдеться про номінал і валюту, яка лише може бути трансформована з однієї в іншу, а відтак не може суттєво впливати на такий договір.

К.Т. Трофимов вказує, що предметом грошових зобов’язань, головних операцій, які складають існування банківської діяльності, є гроші, що існують в одній із двох форм – у готівковій або безготівковій [32, с. 49].

Можна погодитися з І.А. Безклубим, який доходить висновку, що предметом депозитних відносин можуть бути лише гроші, які розглядаються як об’єкт цивільних прав і відзначаються досить складним юридичним режимом цивільного обігу, що обумовлений речово-правовим та зобов’язальним характером [33, с. 46].

З вищевикладеного слід констатувати, що для зручності можна виділити об’єкт і предмет договору банківського вкладу (депозиту): під об’єктом слід розуміти послуги, що надаються банком, а саме дії, які передували укладенню зазначеного договору, а предметом договору банківського депозитного рахунка є грошові знаки, наділені властивістю законного платіжного засобу або не наділені такою властивістю, але не заборонені до використання на території держави.

Необхідно звернути увагу на те, що вклад (депозит), який досліджується, виражається в двох формах – це кошти в готівковій або безготівковій формі, передані фізичною або юридичною особою чи третьою особою до банку на попередньо зазначених у договорі банківського вкладу (депозиту) умовах, з обов’язковим поверненням.

Отже, можна говорити про те, що для визначення правових передумов використання готівкових та безготівкових коштів у якості вкладу (депозиту) необхідно провести їх класифікацію.

Спочатку зупинимось на характеристиці готівкових коштів як матеріальної субстанції. У юридичній літературі з цивільного права гроші традиційно розглядаються як речі, які обумовлені в свою чергу родовими ознаками, поділені і споживані. Тут можна згадати професора Л.А. Лунца, який наголошував, що предметом грошового зобов’язання є не певна кількість певних грошових знаків, а грошові знаки в певній сумі грошових одиниць [5]. Можна сказати, що платоспроможність грошей визначається не кількістю купюр, а кількістю грошових одиниць, виражених у відповідних купюрах. За необхідності знаки можуть бути індивідуалізовані шляхом фіксації їх серії і номера. Цивільне законодавство ґрунтується на тій же точці зору – за ст. 177 ЦК України гроші як об’єкт цивільного права віднесені до речей [13].

Згідно зі ст. 179 ЦК України річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов’язки. [13].

При цьому, при передачі грошей від вкладника до банку передається тільки певний еквівалент вартості, що визначається їх номіналом. Адже сам собою грошовий знак як папірець з певним малюнком може цікавити сторони угоди лише як предмет колекціонування (гроші втрачають свою ознаку загального еквіваленту вартості).

Ми погоджуємося з Д. Гетьманцевим, який зазначає, що готівкові гроші як предмет, що належить до матеріального світу, безперечно, є речами [34, с. 79-80]. С.І. Ожегов також вважає, що предметом є всіляке матеріальне явище, річ [35, с. 532].

Досліджуючи правову природу банківського вкладу, Д.А. Медведєв дійшов висновку, що вкладник не має права власності на гроші, які знаходяться на банківському вкладі, тому, що втрачає право власності при зарахуванні їх на банківський вклад. Відповідно, зазначає Д.А. Медведєв, права вкладника на гроші носять зобов’язальний характер [6, с. 456].

На думку О.В. Сгибнєва, банк з моменту внесення зарахування на вклад грошових коштів стає їх власником, а у вкладника залишається лише право вимоги до банку щодо повернення переданих коштів [36, с. 379].

На відміну від решти авторів, О.М. Олійник зазначає, що гроші являють собою залучені засоби комерційного банку, за допомогою них банк будує свою підприємницьку діяльність. Але у відповідності з банківськими нормами і правилами ці гроші ніколи не будуть вважатися власними коштами банку [37, с.251-266].

Не можна не навести також висловлювання Л.А. Новоселової, котра зазначає, що грошові кошти, які внесені на депозитний рахунок, зливаються із загальною майновою масою банку та переходять в його власність і не можуть бути об’єктом речових прав вкладника. Вкладник має абстрактне, безумовне і необмежене строком право звернення до банку про видачу на першу вимогу грошей (право на гроші), яке зафіксоване безпосередньо бухгалтерськими записами, які ведуться банком [38, с. 85]. А банк використовує зазначені кошти на власний розсуд, розпоряджаючись ними від власного імені. Право вимоги вкладника до банку встановлене за договором банківського вкладу і носить зобов’язальний характер [39, с. 24].

Так І.А. Безклубий зазначає, що сторони договору банківського вкладу, застосовуючи принцип свободи договору, можуть ініціювати закріплення положення в договорі щодо передання у користування чи у власність відповідної грошової суми вкладу [33, с. 42].

Отже, готівкові кошти (гроші) є речами, а тому вони можуть бути об’єктом права власності. Ми погоджуємося з Л.А. Новоселової, що гроші, котрі за договором банківського вкладу (депозиту) внесені до банку, зливаються із загальною масою грошей та переходять в його власність. Грошові кошти, що передані вкладником у готівковій формі, приймаються в касі банку та обліковуються на іменному вкладному (депозитному) рахунку. Банк набуває права власності на грошові кошти, тобто певні матеріальні об’єкти у вигляді купюр та монет відповідного номіналу. У свою чергу банк використовує ці кошти на власний розсуд, здійснюючи активні та пасивні операції. У частині першій ст. 317 ЦК України закріплено, що власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном. А у вкладника є пряме право вимоги до банку про повернення вкладу. Варто зазначити, що в частині четвертій ст. 319 ЦК України зазначено, що власність зобов’язує, тобто в нашому випадку банк буде зобов’язаний виплатити ту ж суму вкладу та проценти на нього в розмірі, встановленому договором банківського вкладу (депозиту) [13].

Продовжуючи тему предмета договору банківського вкладу (депозиту), доцільно перейти до дослідження коштів у безготівковій формі, які знаходяться на банківському депозитному рахунку. Слід зазначити, що цією проблемою зараз займаються вчені різних галузей науки, зокрема й юристи. Дискусії на тему – хто є власником коштів у безготівковій формі, які за договором банківського вкладу (депозиту) знаходяться на банківському депозитному рахунку, щодо обґрунтованості права власності розгорталися по-різному.

Так, Л.Г. Єфімова вважає, що право власності на безготівкові кошти, які передані в банк має клієнт [40, с. 48-49].

Передавання вкладником грошових коштів у безготівковій формі відбувається шляхом їх переказу з поточного рахунку на вкладний (депозитний). При цьому жодного руху грошових коштів не відбувається. Так вкладник банку набуває певних (визначених змістом відповідних правовідносин) прав вимоги по відношенню до банку. Внесені вкладником грошові кошти відображаються на його вкладі (депозиті). Відповідно до ст. 2 Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [41, с. 11].

Таким чином, на банківському вкладі (депозиті) обліковуються кошти не тільки в готівковій, але й у безготівковій формі. Звичайно, безготівкові гроші важко віднести до предметів матеріального світу. Отже, вони не є речами. У законодавстві відсутні положення, які б свідчили про матеріальний зміст грошей на банківському вкладі (депозиті), про існування їх поза банківською установою (банківською системою), обіг їх поза зобов'язаннями банку. Безготівкові кошти не підлягають обміну на готівкові знаки (навіть важко собі уявити подібний договір міни). Щодо них не можлива віндикація, а розпорядження зазначеними коштами з боку клієнта завжди опосередковується певними діями банківської установи. Тут ми не погоджуємося з Л.Г. Єфімовою, і треба зазначити, що безготівкові кошти перебувають у володінні банківської установи, а не клієнта (якщо термін “володіння” взагалі є доречним щодо безготівкових коштів). Безготівкові кошти не можна передати в заставу, адже у такому випадку предметом застави будуть не власне безготівкові кошти, а права вимоги клієнта до банку, на рахунках якого відповідні записи відображені.

Як зазначав Л.А. Лунц, *“в капіталістичних умовах, як би не були поширені безготівкові розрахунки, вони не змінюють змісту грошового зобов'язання, об'єктом якого завжди залишаються готівкові гроші”* [5, с. 157].

Враховуючи викладене, безготівкові кошти на банківському депозитному вкладі не є речами, які існують у формі записів та є свідченням зобов'язального права вимоги клієнта до банку, зміст якого розкривається чинним законодавством, а також договором банківського вкладу (депозиту) між банком та вкладником.

Перш за все, відносини безготівкових розрахунків регулюються спеціальним законодавством України (Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”), згідно з яким переказ коштів (далі – переказ) – це рух певної суми коштів із метою її зарахування на рахунок одержувача або видачі йому у готівковій формі. Закон передбачає особливі, спрощені механізми переуступки вимог клієнта до банку (переказу), притаманні лише банківським операціям з безготівкових розрахунків [42]. Механізм такої спрощеної переуступки фактично перетворився у цих відносинах на рух певних елек-

тронних записів, що відіграють роль “замінника” гривні, запису, який досить близький до перетворення на об’єкт прав.

Отже, закон надає особливого статусу коштам у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Хоча законодавче і відокремлюються кошти від поняття грошей (чітко розмежовуються готівкові та безготівкові кошти; законодавець визначає безготівкові кошти як об’єкти, здатні до руху, переказу) кошти можуть бути також об’єктом зберігання (ст. 7 Закону “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”) [42].

Слід зазначити, що на сьогодні безготівкові кошти навряд чи є самостійним об’єктом цивільних суб’єктів правовідносин, оскільки надто неврегульованим є законодавство, що здійснює правове регулювання статусу цієї категорії.

Відповідно до ст. 190 ЦК України майном як особливим об’єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов’язки [13]. Таким чином, незалежно від підходу до правової природи безготівкових коштів вони у будь-якому випадку включаються до складу майна особи в розумінні ЦК України.

Разом із тим, особливого статусу безготівкові гроші на сьогодні не мають, що саме по собі відносить “записи на банківських рахунках” до категорії вимог вкладника до банку та унеможлиблює розпорядження ними як об’єктами права власності.

На наш погляд, причиною дискусій, хто за договором банківського вкладу (депозиту) має право власності на гроші, є відсутність в цивільному законодавстві (а саме – в ст. 1058 ЦК України) положення, яке б вказувало, кому на праві власності належать гроші, які передані вкладником у банк за договором банківського вкладу (депозиту), як в готівковій, так і в безготівковій формі.

Тому, підбиваючи підсумок, ми пропонуємо внести зміни до цивільного законодавства, а саме до частини третьої ст. 1058 ЦК України, доповнивши її такими словами: *“Грошова сума як у готівковій, так і в безготівковій формі, яка була внесена вкладником до банку за договором банківського вкладу (депозиту), на період перебування його в банку належить йому на праві приватної власності”*.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі вбачається в дослідженні процентів як складової частини предмету договору банківського вкладу (депозиту).

Використана література

1. Безклубий І.А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: Монографія. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2005. – 378 с.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В.: Договорное право: Договоры о банковском вкладе, банковском счете; банковские расчеты. Конкурс, договоры об играх и пари. В 2-х томах. Кн. 5: Т.2. – М.: “Статут”, 2006. – 623 с.
3. Демушкина Е.С. Организованный рынок государственных ценных бумаг Российской Федерации: Сб. нормат. актов и разъяснений. – М., 1997. – 352 с.
4. Ефимова Л.Г. Банковские сделки: право и практика: Монография. – М.: НИМП, 2001. – 276 с.
5. Лунц Л.А. Деньги и денежные обязательства в гражданском праве. – М.: “Статут”, 1999. – 352 с.
6. Медведев Д.А. Гражданское право / Под ред. А.П. Сергеева и Ю.К. Толстого. – СПб., 1996. – Ч. 1. – 550 с.
7. Ефимова Л.Г., Новоселова Л. А. Банки: ответственность за нарушения при расчетах: Комментар. законодательства и арбитражной практики. – М.: “ИНФРА-М”, 1996. – 624 с.
8. Подцерковний О.П. Грошові зобов’язання господарського характеру: проблеми теорії і практики. – Видання друге. – К.: “Юстініан”, 2007. – 424 с.

9. Історія грошей і банківництва: Підручник; За заг. ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука. – К.: Атика, 2004. – 340 с.
10. Воробей О. Виникнення та історичний розвиток паперових грошей України // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 1. – С. 6-8.
11. Демушкина Е. Безналичные ценные бумаги – фикция или реальность? // Рынок ценных бумаг. – 1996. – № 3. – С. 68-69.
12. Бельский К.С. О юридической природе денег // Государство и право. – 2005. – № 12. – С. 26.
13. Цивільний кодекс України. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 352 с.
14. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
15. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатаєвої, В.Л. Яроцького. – К.: Ірінком Інтер, 2004. – Т.1. – 480 с.
16. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 4 (24.01.1995 р.). – Ст. 28.
17. Постанова Національного банку “Про затвердження Інструкції з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах України” від 14.02.2007 № 45 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 17 (16.03.2007 р.). – Ст. 668.
18. Постанова Національного банку “Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України” від 10.08.2005 р. № 281 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 35 (16.09.2005). – Ст. 2133.
19. Постанова Національного банку “Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті” від 21.01.2004 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13 (16.04.2004 р.). – Ст. 908.
20. Толстой Ю.К. К теории правоотношения. – Л., 1959. – 88 с.
21. Советское гражданское право: Ученик. В 2-х т. Т.1 / Под ред. проф. Красавчикова О.А. – М: Высшая школа, 1985. – 544 с.
22. Алексеев С.С. Об объекте права и правоотношения // Вопросы общей теории права. – М., 1960. – С. 301, 392.
23. Иоффе О.С. Советское гражданское право: Курс лекций: Общая часть. Право собственности. Общее учение об обязательствах. – Л., 1949. – 143 с.
24. Брауде И.Л. К вопросу об объекте правоотношения по советскому гражданскому праву // Советское государство и право. – 1951. – № 3. – С. 56-58.
25. Лапач В.А. Система объектов гражданских прав: Теория и судебная практика. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. – 544 с.
26. Егоров Н.Д. Гражданское право. Ч.1 / Под ред. Сергеева А.П. и Толстого Ю.К. – СПб., 1996. – 550с.
27. Тархов В.А. Гражданское право. Общая часть. Курс лекций. – Чебоксары, 1997. – 330 с.
28. Гришаев С.П. Гражданское право / Под ред. А.Г. Калпина, А.И. Масляева. – М., 1997. – 472 с.
29. Максименко С.Т. Гражданское право России. Часть первая: Учебник / Под ред. З.И. Цыбуленко. – М., 1998. – 459 с.
30. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая. Общие положения. – М., 1999. – 848 с.
31. Эрделевский А. Договор банковского вклада // Российская юстиция. – 1998. – № 9. – С. 15-17.
32. Трофимлюк К.Т. Деньги как объект гражданских прав и предмет банковских сделок // Правоведение. – 2004. – № 1. – С. 37-49.
33. Безклубий І.А. Правова природа договору банківського вкладу // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 5 (43). – С. 35-47.

34. Гетьманцев Д. До питання про правову природу грошей на банківському рахунку // Господарство, підприємство і право. – 2006. – № 9. – С. 78-81.
35. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М.: Советская энциклопедия, 1972. – 846 с.
36. Сгибнева О.В. Гражданское право // Обязательственное право / Под ред. В.В. Залесского. – М., 1998. – Ч. 2. – 653 с.
37. Олейник О.М. Основы банковского права. – М., 1997. – 423 с.
38. Новоселова Л.А. О правовой природе средств на банковских счетах // Хозяйство и право. 1996. № 8. С. 82-90.
39. Новоселова Л.А. О понятии и правовой природе безналичных расчетов // Законодательство. – 1999. – № 1. – С. 19-28
40. Ефимова Л.Г. Правовые проблемы безналичных денег // Хозяйство и право. – 1997. – № 2. – С. 48-49.
41. Закон України “Про банки і банківську діяльність”: Науково-практичний коментар; За заг. ред. В.С. Стельмаха. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юр”, 2006. – 520 с.
42. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 20. – Ст. 828.

~~~~~ * * * ~~~~~